

A. F. Th. van der Heijden, *Het Hof van Barmhartigheid, romancyclus
De Tandeloze Tijd, deel 3, eerste boek, Amsterdam, 1996*

Fragmenten gespreid over de pagina's 101- 163

Alberts vader had van de overburen een imperiaal geleend, want voor grotere voorwerpen dan een zak kadetjes was binnen in het Dafje, dat drie volwassenen en een hond moest vervoeren, geen plaats, of 'geen plek' zoals de man zelf zei. In de boekenkast, die ruggelings op de matras werd gelegd, plaatste Albert zijn twee pitrietten stoelen, die hij van het terras van De Keizerskroon had gestolen. Het geheel werd door zijn vader, nog wat pips, met sisal-touw vastgesjord; het was veel en veel langer dan nodig, maar de man bleef knopen leggen en de kluwen over het autodak heen gooien. Er kwam geen eind aan. 'Een boer bindt net zo lang als hij touw heeft,' zei hij.

Om halftien reden ze weg, bij stromende regen. Alberts moeder zat naast zijn vader, die stuurde. Zelf zat Albert, met de teksten die hij nog voor het examen wilde doornemen, achterin naast de Ierse setter, die haar kop in zijn schoot had gelegd. Van tijd tot tijd verhief Henna zich op vier poten, draaide een rondje op de achterbank, soms nog een, en ging dan weer in precies dezelfde houding liggen, zoals haar ergste vijanden de katten dat deden. Nauwelijks waren ze Eindhoven voorbij, of de oude teef begon geluidloos gas op te geven, volgens Alberts moeder door een restje pens van de vorige dag dat de hond die ochtend had opgegeten.

'Niks pens. Het beest is gewoon op,' zei zijn vader, door de collaps blijkbaar aan het denken gezet over zaken van leven en dood. 'En het zal nog wel erger worden ook.'

Vanwege de regen en de gevoelige bronchiën van de bestuurder mocht er geen raampje opengezet worden, zelfs niet op een kier, zodat de kleine ruimte zich al snel vulde met een misselijkmakende geur van bederf. Zo begon Werelddierendag.

'Moeten we zo tot aan Nijmegen blijven zitten stikken?' vroeg Alberts moeder met een plotseling nasale stem; ze hield haar neus dichtgeknepen.

'Liever die stank dan met een longontsteking de kist in.'

[.....]

Om vijf voor elf parkeerde Alberts vader zijn Daffodil aan de Bijleveldsingel in Nijmegen. Onder twee paraplu's, waarvan er een meteen al omklapte, renden ze met z'n drieën tussen de maquettes van Rome door naar het aulagebouw. Voor de ingang leek Thomas van Aquino zich, tegen de regen, nog dieper in zijn pij te hebben teruggetrokken.

[.....]

Het regende en het woei, net als toen Albert vijfjaar tevoren met Thjum op diens Puch terugreed naar Geldrop vanuit Amsterdam, waar het ze niet gelukt was 'twee grietjes met een appartementje te versieren'. Het ging om dezelfde regen en dezelfde wind, met als enige verschil dat de jongens ze toen in de rug hadden, en ze nu pal van voren kwamen, zodat de kleine personenauto er soms van slingerde. In zekere zin was het verschil geen verschil: toen joegen wind en regen Albert weg van de stad, nu stelden de weersomstandigheden alles in het werk hem de gang naar Amsterdam te beletten.

Boven hun hoofden een voortdurend gekraak en geklapper. De wind gierde door het pitriet van Alberts stoelen. De gedeeltelijk van de matras losgeraakte hoes werkte als een remparachute. Sissend passerende vrachtwagens bliezen de Daf met hun enorme luchtverplaatsing bijna van de weg af. De regen kwam van boven en van opzij. Albert voelde zijn hart zwaar wegen van al het onbekende dat hij tegemoet ging, waar nog bij kwam dat de broodjes van zijn moeder hem als stenen op de maag lagen.

Ze reden over de AI 2 van Arnhem naar Utrecht.

[.....]

Ter hoogte van Doorn schrokken ze op van een klap op het dak. Alberts vader reed een parkeerstrook op, en ze stapten uit. De geleend imperiaal bleek door z'n rechter voorpootje gezakt. Het gebroken uiteinde had een flinke kras in de lak getrokken. Het hele huisraad helde vervaarlijk naar rechts. Met zijn vader inspecteerde Albert de lading. Op de matras lag, met de open zijde naar boven gekeerd, de kleine boekenkast, waarin Albert een groot aantal stenen had gelegd, met de bedoeling er te zijner tijd-losse planken waren er ook bij -een tweede boekenkast van te bouwen.

'Geen wonder,' zei zijn vader met opeengeklemd tanden, toen hij de inhoud zag. 'In de bouw hebben ze daar vrachtwagens voor.'

Na de euforie om het kandidaats was de man opeens erg ontstemd. In weer en wind begon Albert de stenen uit te laden en in de berm op te stapelen, zodat een aardig muurtje ontstond. Onder het afgebroken pootje waarmee de imperiaal nu op het dak rustte, schoof zijn vader een stukje rubber tegen verdere beschadiging, maar de boel hing onveranderd scheef. Omdat hij met die labiele last niet harder durfde te rijden, bleef hij gedurende de rest van de rit beneden de minimumsnelheid. Tot aan Amsterdam zou geagiteerd geclaxonner de verhuizing begeleiden.

De kleine auto zwenkte om steden en dorpen heen, die werden teruggebracht tot namen op wegwijzers. Voor de rest bestond Nederland uit in de week gezet groen, oud, dof spinaziegroen, dat vermoeid hunkerde naar verbruining, vergeling, en naar de grond.

[.....]

Tegen drieën bereikten ze eindelijk de Utrechtsebrug. Langzaam, plechtig bijna staken ze de rivier over naar de stad. Wind en regen ten spijt maakte de Amstel een rustige indruk. Het was nauwelijks te zien welke kant de stroom op ging. In de buurt van de brug lagen wat woonarken, en verderop aan zijn rechterhand, waar in een bocht een kanaal uitmondde, zag Albert een witte ophaalbrug. Verder deed voorlopig niets aan het visioen van Amsterdam denken. Uit de richting van waar de binnenstad moest liggen, naderde een doodgewone aak, zo plat als een dubbeltje. De flatgebouwen aan de overkant onderscheidden zich in niets van die in Eindhoven.

'En nou?' vroeg Alberts vader, toen ze aan de overkant van de brug voor een stoplicht stonden te wachten.

'Ja, wat nu?' gaf zijn moeder naar achteren door.

'Alles wat ik weet, is dat de buurt Wittenburg heet, en bij Kattenburg ligt. De Oostelijke Eilanden. Ik ben daar op aanwijzing van de chauffeur uit de bus gestapt. We zullen ergens een kaart moeten kopen.'

Ze reden door de Rijnstraat.

'Ach, welnee,' zei zijn moeder, met haar laatste beetje gezag. 'Ik weet immers waar dat is. In West. In Oud-West. Waar die tantes van mij gewoond hebben. Ik ben er vroeger vaak genoeg geweest. En jij, Albert... jij toch ook... toen je klein was. Je hebt daar de Wittenkade... de Catskade... noem maar op. In die buurt moeten we zijn. Zo zeker als wat.'

Nu ja, het konden best de Oostelijke eilanden van Amsterdam-West zijn. Ze vroegen een fietser in de Van Woustraat naar de 'Witten- en Kattenbuurt' in Oud-West. Hij raadde ze aan om bij de Singelgracht linksaf te slaan, en dan de Stadhouderskade en vervolgens de Nassaukade te volgen tot aan de Haarlemmerpoort. Daar moest het vlak bij zijn.

Vluchtige blikken in zijstraten leerden Albert dat op veel plaatsen huizen werden weggebroken. Kwam hij wel op tijd? Hij was nog niet gearriveerd of ze begonnen de stad al onder zijn kont uit te slopen.

De Haarlemmerpoort, die hij zich vaag van vroeger herinnerde, als hij er met zijn grootvader onderdoor liep, maakte veel goed. De Are de Triomphe van Amsterdam. Er kwam juist een rijk uitgedost persoon uit een deur in een van de pijlers naar buiten. Of was het een tot leven gekomen beeld, dat uit een nis van het bouwwerk stapte? Het wezen droeg een lange mantel, een gestreepte maillot, en had een zeer brede, perkamenten lampekap met franje op tegen de regen, alles met glinsterende plaatjes beslikt. Hij of zij, of het, passeerde rakelings de Daffodil, waarbij de mantel, die van een stug materiaal moest zijn, luidruchtig langs de motorkap schuurde. Alberts vader opende het portier, vroeg de weg. 'Ask the wind. Ask the rain. Don't ask me.' Een mannenstem. Hij verborg zijn gezicht achter een in aluminium gevatte, plastic jasbeschermer, die hij van een fiets losgewrikt moest

hebben, en nu als waaier gebruikte. Hij vervolgde zijn weg, hoofdschuddend nagekeken door een buikige man, die de verdwaalde familie wel te woord wilde staan.

'Dat woont in die poort. Tussen allemaal plastic rotzooi, en scherven van spiegels, die-d-ie tegen de muren geplakt heeft... Wittenburg, zei u? Kattenburg? Dat zijn die eilanden, hè? Dat valt nog onder het centrum. Maar 't leg wel helemaal aan de andere kant, van hieraf. U ken 't beste hier de Haarlemmer Houttuinen volgen, en dan de Prins Hendrikkade... dat wijst zich allemaal vanzelf... tot aan het Scheepvaartkundig Museum. Een groot, geel gebouw. Een bakbeest. Kannie missen. Scheepvaartkundig Museum, ja. Daar leggen Kattenburg en Wittenburg vredig op u te wachten. En Oostenburg ook nog, als u daar trek in hep. U mag trouwens wel op uw boeltje letten. Dat dondert er zo meteen af.'

Voor het Centraal Station wist Alberts vader ternauwernood aan een aanstormende tram te ontsnappen. Hij verleende geen voorrang. Het geluid, als van een heiblok, waarmee de tram op enkele centimeters van het Dafje werd stilgezet, klonk Albert aan-ankelijk in de oren als f 400,- blikshade, en zijn vader niet minder. Het verontwaardigde bellen klonk in de auto, in hun hoofden, waar het de verdere dag zou blijven narinkelen.

'Man, kijk toch een beetje uit. Je zou ons allemaal naar de verdoemenis helpen.'

'Ik had toch voorrang? Ik kwam van rechts.'

Toen de door water omgeven gele kolos in zicht kwam, begon de man alvast met voorsorteren. Zijn manoeuvres leidden hem automatisch naar links, maar de bocht bleek scherper dan verwacht, en had iets van een glijbaan: voor ze het wisten, gleden ze op een donker gat af. Erboven was een soort afdak, dat op het betraliede luik van een op scherp staande val leek. Zo onverwacht kwam de tunnelopening op ze af, en zo sterk was de kermisachtige suggestie van een val, dat Albert vanzelf met een ruk achterom keek om te zien of het luik inderdaad dicht zou klappen. Zijn moeder gaf een gil. Vlak voor ze in het duister verdwenen, zag Albert ergens links boven, achter een lage muur of reling, enkele schepen liggen—deinend, waaruit hij concludeerde dat ze wel degelijk in het water lagen. Met dat beeld voor ogen, en het woedende gerinkel van lijn 2 nog in zijn hoofd, belandde hij in het donker. Alles was zomaar vanzelf gegaan. Net of de tunnel als een enorme stofzuigerslang het Dafje naar zich toegetrokken had, samen met een hele stroom andere auto's. Geen terug mogelijk. Ze reden onder een matig verlicht gewelf.

'Wat zullen we nou hebben,' zei Alberts vader, toen die zijn spraak terug had, en zijn moeder riep: 'O, Jezus Maria...!'

'Het ziet ernaar uit dat dit de IJtunnel is,' zei Albert. 'We hebben te vroeg voorgesorteerd. Nu moeten we naar Amsterdam-Noord, en daar keren.'

'Helemaal onder al dat water door?' riep zijn moeder, naar haar keel grijpend, alsof haar de verstikkingsdood wachtte. 'En dan dezelfde weg weer terug ook? Goeie God...'

'Geen nood, mama. Voor de luchttoevoer hebben ze er een paar grote trechters in gezet. Met een beetje geluk zijn ze niet verstopt door vogelnesten.'

Ze hadden nauwelijks de tijd een blik op Amsterdam-Noord te werpen, maar wat Albert er in de gauwigheid van zag, was zo dorps en troosteloos dat hij onmiddellijk besloot er nooit meer terug te keren. Voor die troep was hij niet naar de hoofdstad gekomen. De bebouwing leek een collage van de deprimerendste wijken die hij uit Geldrop, Eindhoven en Nijmegen kende. De atmosfeer deed hier en daar nog het meest aan het arbeidersgetto Tivoli denken, waar hij geboren was. Nee, hier hoefde hij zijn wedergeboorte niet te beleven... Ze reden trouwens alweer naar de IJtunnel toe, op weg naar het echte Amsterdam.

'Het is niet zo slim,' zei zijn vader sussend, met hoorbare opluchting.

Slim... Uit zijn mond was het zo'n woord dat Albert onveranderlijk in verwarring bracht. 'Dat is zo slim nog niet.' Het klonk hem in eerste instantie als een zelfbeschuldiging in de oren, maar het was nooit anders dan als zelfrechtvaardiging bedoeld, want het woord 'slim' moest langs dialectische sluipwegen van het Duitse schlim zijn afgeleid. Hij zei dus eigenlijk: 'Het is zo erg nog niet.' Voor Albert was dat 'Het is zo slim nog niet' tot een soort wapenspreuk van zijn vader uitgegroeid, met het woord 'slim' als een scharnier tussen hun beide werelden, of misschien moest hij zeggen: als een tollend muntstuk dat nog niet op kruis of munt was gevallen.

'Ach, welnee, het is allemaal zo slim nog niet,' herhaalde hij, toen het daglicht aan het eind van de tunnel opnieuw zichtbaar werd, het daagse licht van de binnenstad. 'Het had slimmer gekund.'

'Nu moet-ie niet nog 's te vroeg gaan voorsorteren,' zei Albert tegen zijn moeder.

'Wijs jij 't 'm dan,' zei ze, alweer in paniek.

Albert zag de Oosterkerk, het baken van zijn nieuwe leven, en zei: 'Mama, nu moet-ie ook weer niet te lang wachten met voorsorteren.'

'Altje, naar links.'

Onmiddellijk gooide hij zijn stuur om. De verkeersstroom nam de Daffodil op, en... weer gleden ze op het tunnelgat af.

'God, verdoem me,' zo analyseerde Alberts vader een populaire vloek. En: 'Die klootzak (dottsack) met z'n Amsterdam. Ik ga op huis aan.'

Het begon benauwd te worden in de kleine auto. Zijn vader zat krom als een hoepel over het stuur gebogen. Zijn moeder had de handen voor het gezicht geslagen. Henna werd onrustig van nog een rit door de spooktunnel van de griezelaattractie, en begon gealarmeerd gas op te geven. Albert kreeg een droge keel, maar de blikjes cassis waren op.

Waar waren ze ook mee bezig? Om eindelijk te leven was Albert uit het provinciaalse Nijmegen weggegaan. Hij wilde naar Amsterdam, verdwalen in een delta van hoekige grachten, en waar was hij terechtgekomen? Bij de oorsprong van zijn stilstand: in Geldrop... aan de Dommel... het ouderlijk huis... En nu hij na die schaamtevolle omweg eindelijk in de hoofdstad arriveerde, kleefden de ouwelui hem nog steeds aan, op weg naar Noord, het Tivoli van Amsterdam. Ze zaten aan elkaar geklit in een blikken Dafje, niet bij machte zich van elkaar los te maken. Ieder ademde de gebruikte adem van de ander in, en samen snoven ze de geluidloze scheten van Henna op. Het vertragen van het leven van de ander: hun voornaamste wapenfeit.

Ik had, godnogaantoe, waardig een verhuishwagen moeten laten voorrijden, me ervoor in de schulden steken desnoods. Ik had, zo goed en zo kwaad als het ging, mijn ouders de uitvreetkosten moeten vergoeden, om dan hooghartig en voorgoed afscheid van ze te nemen, in plaats van me tot het laatst met attenties te laten overladen. Door mijn halfhartigheid doken we nu al voor de tweede keer die tunnel in, allemaal tot het uiterste gespannen. Alle voorwaarden voor een zielig verkeersongeluk waren aanwezig. Ik hoefde mijn verbeeldingskracht nauwelijks te mobiliseren om alle waardeloze rommel die op het autodak met ons meereisde over het wegdek verspreid te zien liggen, onder het schaarse tunnellicht.

[.....]

Albert was er allerm minst zeker van of ze niet ook nog een derde keer dat zwarte gat in gezogen zouden worden. Toen ze uit de richting van het Centraal Station het gevaarlijke punt opnieuw naderden, hield hij wijselijk zijn mond, en zijn vader was ditmaal zo verstandig in het geheel niet voor te sorteren. Alleen zo wisten ze aan de tunnel te ontkomen.

Even verderop voerde de weg via een brede brug naar links en voorbij het Scheepvaartmuseum. Bij de stoplichten wist een oude vrouw ze, wijzend met haar bamboe wandelstok, met een vaag Indisch accent uit te leggen waar de Grote Wittenburgerstraat was.

'Er zijn daar twee kerken, de ene hervormd, de andere rooms. De hervormde kunt u van hieraf zien... Ze liggen vlak bij elkaar, met alleen de straat ertussen. Nu, die straat is de Grote Wittenburgerstraat, om u te dienen. Waar eens de werf van Witheyn stond... ach, het is voorbij, voorbij... Alles slaan ze maar kapot. Alsof het al niet erg genoeg is dat de treinen de Oosterkerk kapot hebben gedenderd.'

Ze bleef nog wat staan mopperen, ook toen de stoplichten alweer op groen gesprongen waren, en de Daffodil wegreed in de richting van de Oosterkerk, waar niet alleen geen trein maar ook geen spoor te zien was.

[.....]

Tegen beter weten in bleef ons hartje vol verwachting kloppen, en stapelden we de ene fantastische voorstelling op de andere, ijverige mieren van de geest die we waren. Waar een ezel het allang had laten afweten, bleef een mens zich in fantasmagorieën verdiept telkens opnieuw aan de harde realiteit stoten. En voor zover die zacht was: je trapte er steeds weer in, als in dronkemanskots. We deden er beter aan thuis te blijven, gordijnen dicht, en de boel daarbuiten de boel te laten. Maar nee, eigenwijs zijn.

Met Wittenburg was wat dat betreft iets bijzonders aan de hand. Het stelde Albert in zijn verwachting diep teleur, en tegelijkertijd ging het alle verbeelding te boven. Een volstrekt unicum, dat Wittenburg. Albert wist dan ook niet of hij moest lachen of huilen, toen hij het terugzag-al stond het laatste hem nader dan het eerste.

Aan de monding van de Grote Wittenburgerstraat lagen nog steeds die twee kerken. De Oosterkerk van de Hervormde Gemeente, rechts, stond nu in de steigers, waar een groot bord aan hing met 'BUITEN GEBRUIK' en een overzicht van de diensten die voorlopig op een ander adres werden gehouden. 'De treinen hebben de Oosterkerk kapot gedenderd.' Uit niets viel op te maken of de Oosterkerk gerestaureerd dan wel gesloopt zou worden.

Scheef als een treurwilg stond aan de voet van de kerk een reclamezuil, type peperbus, met schilferige bast, waarin alle archeologische lagen van het reclamewezen zichtbaar waren, zo ongeveer tot in de jaren dertig. In het voorbijgaan meende Albert zelfs door een stervormig gat in een oud Philipsaffiche een fragment te zien van een Duits wervingsaffiche voor arbeidskrachten in het Ruhrgebied. Een glimp van een stralend blond hoofd: hij lacht: hij werkt voor Hitler.

Ze reden de straat in.

Van de kerk links, de katholieke Sint-Anna, die van de brug af gezien achter een oude brouwerij verscholen had gelegen, was bijna al het gekleurde glas uit het lood geslagen (of gegooid). Dwars er doorheen kijkend kon je de nieuwbouwflats van Kattenburg zien liggen. Albert keek maar gauw weer voor zich, waar, althans volgens een aan de Oosterkerk bevestigde plaat, de Grote Wittenburgerstraat zich uitstrekte. Het leek eerder een vlakke die ze opreden, aan de rechterkant begrensd door een rij flinkdeels dichtgetimmerde huizen. Links waren bulldozers en draglines bezig het puin van de vermorzelde huizen te ruimen. Losgeroffeld door de regen, of juist opgewolkt nu het even niet regende, dreef laag over het plaveisel, of wat daarvan restte, een fijne poedernevel, waar slopers met gele helmen op doorheen waadden. Sommige droegen ook gele regenpakken.

'Zie je, mama? Net als de doodgravers die oom Egbert onder de grond hebben gestopt.'

'De zwarte waren zeker allemaal in gebruik,' zei Alberts moeder.

Zijn vader gromde instemmend.

Redenen te over trouwens om de straat met een kerkhof te vergelijken. Als onregelmatige rijen nog te ruimen grafzerken stonden verderop links de schaars overgebleven huizen: stippellijnen die schetsmatig aangaven hoe vroeger de zijstraten in elkaar gezeten hadden. Hun zijkanten droegen sporen van de panden waardoor ze tot voor kort geflankeerd en overeind gehouden waren. Lappen bloemetjesbehang, betegelde vlakken, de afdruk van een trap die in het niets eindigde... Complete toneeldecors. Er leek alleen maar een dimensie van de woningen weggesloopt. Boven de daken speelden de meeuwen voor gier.

Hier, aan het begin van de straat, was aan de linkerkant alles al geslecht-op dat ene onvermijdelijke, door stutten overeind gehouden huis na, waarin de laatste bewoner zich waarschijnlijk met oude ankerkettingen aan de muur geketend had, omdat het niet alleen zijn eigen geboortehuis was maar ook dat van zijn vader en grootvader.

De Grote Wittenburgerstraat, of wat ervan over was, strekte zich uit zover het oog reikte, maar door de stofnevel reikte het oog niet tot aan het eind van de straat. Omdat ze steeds moesten uitwijken voor achteruitrijdende draglines en andere machines, reed de Daffodil langzaam als de volgauto van een begrafenistoet door de mist, die in de vorm van grijs poeder op het natte koetswerk neersloeg. Met zijn neus tegen het raampje, dat steeds ondoorzichtiger werd, gaf Albert zijn ogen zo goed en zo kwaad als het ging de kost, en controleerde de nummers van de huizen die er nog stonden.

...39...57...61...115...

Zijn eigen huisnummer was hem nog steeds niet officieel meegedeeld, en van zijn vorige bezoek —aan een andere straat, welbeschouwd stond het hem niet bij. 'Helemaal aan het eind van die lange straat,' had de medewerkster van de studentenhuisvesting gezegd met het verveelde stemmetje van een omroepstertje bij de Hema, terwijl ze waarschijnlijk de gespleten uiteinden van een dode haarlok bestudeerde. 'Op het uiterste puntje van het eiland. Kan niet missen. Mazzel, dag.'

Ik kom hoe dan ook onherroepelijk te laat. Ze breken mijn buurtje af nog voor ik er een nacht heb kunnen slapen.

In de auto werd niet gesproken. Alberts ouders keken stroef voor zich uit naar de sloopmist, waarin ze hun zoon zouden moeten achterlaten, te vondeling gelegd tussen de ruïnes. Toch, naarmate ze verder in de straat doordrongen, werd het breken minder. De herrie van de bulldozers nam af, en de nevel van fijn gruis leek langzaam op te trekken. Ze passeerden ongehinderd de fabriek van PROOST PAPIER, waar het materiaal werd

aangemaakt dat Albert zou moeten vullen met zijn de werkelijkheid opschonende beelden. Verderop was althans de illusie van een straat bewaard gebleven. Er stonden nog kleine rijen huizen, bouwvallig maar intact, en met gordijntjes voor de ramen. En juist daar, waar nog een stukje bewoonde wereld leek te bestaan... liep de straat dood.

Eerst was er nog zo iets als een kruising, die er, zowel naar links als naar rechts, ook al doodlopend uitzag. Pas op het allerlaatste moment, al afremmend om niet tegen de gevel van de NOORD & ZUID HOLLANDSCHE REDDING MAATSCHAPPIJ tot stilstand te komen, merkte Alberts vader dat de Grote Wittenburgerstraat, weliswaar in zijn loop gestremd door het nagenoeg blinde gebouw, nog een uitweg van negentig graden naar rechts kende-een hoek die de man automatisch omsloeg. Onmiddellijk daarop was er weer als enige keus een hoek van negentig graden naar rechts, en vervolgens nog een, ook al naar rechts, waarna de straat, die kennelijk had gedacht zijn lot te ontlopen, alsnog in zichzelf doodliep. Hij stak zichzelf in de staart. Een waardige, eervolle schorpioene-zelfmoord. Luttele meters werd de Grote Wittenburgerstraat (de angel die het achterlijf kruiste) nog doorgetrokken, om door de reling langs de Kattenburgervaart definitief een halt toegeroepen te krijgen. Zo dood als een pier lag hij daar nu opgekruld in de modder tussen het puin.

Stilstaand in de cul-de-sac van de Derde Wittenburgerdwarsstraat hadden ze niet meteen door dat het Dafje zojuist de Grote Wittenburgerstraat had gekruist. Voor Alberts gevoel waren ze alleen een aantal opeenvolgende zijstraten ingeslagen, tot ze door het water van de vaart werden tegengehouden. Mompelend over zijn schouder kijkend reed Alberts vader zijn auto achteruit, tot op de kruising, 't Was 'm wel degelijk, de Grote Wittenburgerstraat. Nog net leesbaar stond de naam op de stofbepoederde plaat.

'De Noord- en Zuid-Hollandsche Redding-Maatschappij,' las Alberts moeder. 'Wat valt er hier te redden? Het buurtje is, och arm, reddeloos verloren. En wij erbij.'

Opnieuw sloegen ze twee, drie, vier keer rechtsaf. De keten van zijstraatjes leidde onontkoombaar naar de hoofdstraat terug. De moeder, die maar niet kon geloven dat ze in deze gribus haar geliefde zoon vaarwel zou moeten zeggen, voorgoed waarschijnlijk, smeekte de vader om nog eens de volgende hoek om te slaan, en toch vooral goed te kijken of er geen andere zijstraten waren. Hij deed het, en meer dan dat. Alle volgende hoeken sloeg hij om. Onvermijdelijk kwamen ze weer op hetzelfde punt uit. Ze bleef maar zeuren —o, 't was allemaal goeiigheid van d'r, hoor —en dat was goed voor nog een rondje.

En nog een.

Net zo lang tot het mens de tranen in de ogen stonden, en ze niet langer mochten twifelen: de Grote Wittenburger was een door en door doodlopende straat.

Ondertussen begonnen ze er aardig zicht op te krijgen, op dat buurtje. In het vierkant dat door de zijstraatjes werd gevormd, stond zo iets als een hoge huurkazerne. Terwijl ze er keer op keer omheen draaiden, had Albert alle gelegenheid langs de gevels omhoog te kijken. Wat hij te zien kreeg, kwam hem steeds vertrouwder voor - niet zozeer van zijn vorige bezoek, toen hij alleen oog had gehad voor de Dickensiaanse taferelen en doorkijkjes verder terug in de straat, en nauwelijks voor het gebouw met de studentenflats, maar van wat hij uit Nijmegen zo goed kende: Hoogevelde, Galgenveld... Kale kamers met alleen een affiche (Ban de bom!) tegen het plafond. Donkere kamers volgestouwd met vingerplanten. Meisjeskamers met gebreide gordijntjes op halve hoogte... Natuurlijk ontbrak ook de glanzend gepoetste velg van het fietswiel niet, met daarin een haakwerkje van paars en oranje stopgaren, voorstellende de bom op Hiroshima of gewoon maar een parachutespringer. (Het bewoog op de tocht, en hing zo dicht bij het raam dat de velg soms tegen de ruit tikte, alsof ze iets van je moesten.) En daar had je warempel ook de gevoerde ochtendjas op het knaapje dat aan de gordijnroede was gehaakt, zodat het leek of iemand zich had opgehangen - wat niemand echt verbaasde, de overburen nog het minst. (De ontmaskering van dergelijk optisch bedrog gaf Albert altijd, tegen wil en dank, een steek van teleurstelling in de nekwervels.)

Geen twijfel mogelijk: in dat huurkazerneachtige gebouw moest zich zijn kamer bevinden. Er had zich een heel nieuw stadsaanzicht omheen geplooid. Albert troostte zijn moeder zo goed en zo kwaad als het ging. Door al dat rondcirkelen had de Grote Wittenburgerstraat zich in zijn ware gedaante getoond: die van galg. Hij lag niet uitgestrekt in het stratenplan van de stad, nee, hij hing loodrecht naar beneden, met zijn strop op de bodem van het IJ.

Een stukje verzonken stad. En midden in de strop, die nauw merkbaar meedeinde op de stroom, zou Albert zijn onderwaterbestaan gaan leiden.

Zijn vader parkeerde het Datje voor de deur met de belpanelen. Ze stapten uit, beducht voor de dingen die nog komen gingen. Albert controleerde zijn boeltje, dat op vallen na overhelde, zodat de kleine auto scheef tegen de trottoirband hing. Het sisaltouw dat alles bijeenhield, kreunde zacht: door de regen was het gekrompen, en had zo z'n greep op Alberts meubilair verstevigd. Een geluk bij zoveel ongeluk. Nu de regen zich aldus als zijn bondgenoot had doen gelden, wachtte Albert er zich wel voor te gaan vloeken toen donkere stippen op de stoflaag die de carrosserie bedekte, aankondigden dat hij weer begon te vallen.